

Prof. dr hab. Stanisław Krasowicz
Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
Państwowy Instytut Badawczy
Zakład Systemów i Ekonomiki Produkcji Roślinnej
ul. Czartoryskich 8
24-100 PUŁAWY

Recenzja

**rozprawy doktorskiej mgr inż. Aleksandra Bomberskiego
pt. „Rola doradztwa rolniczego w realizacji założeń Sieci na Rzecz Innowacji
w Rolnictwie na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego”,
przepracowanej pod kierunkiem promotora prof. dr hab. Sławomira Zawiszy
z udziałem promotora pomocniczego dr inż. Piotra Prusa – profesora uczelni
w Katedrze Agronomii Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii Uniwersytetu
Technologiczno-Przyrodniczego im. J. J. Śniadeckich w Bydgoszcy**

1. Podstawa opracowania recenzji

Podstawą opracowania recenzji była Uchwała nr 3/2020/21 Rady Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszcy z dnia 20 listopada 2020 roku w sprawie powołania recenzentów rozprawy doktorskiej mgr inż. Aleksandra Bomberskiego.

W/w Uchwała uwzględnia następujące zapisy:

- art. 179.1. Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. „Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- rozdział 2 art. 14 ust. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 Nr 65, poz. 595);
- par. 3.1.2 b) Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19.01.2018 r. Rozdział 1: Szczegółowy tryb przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim.

O powierzeniu mi funkcji recenzenta zostałem powiadomiony pismem nr WRiB.530.9.2018.256.2020 z dnia 30.11.2020 r. przez Przewodniczącą Rady Naukowej

Dyscypliny rolnictwo i ogrodnictwo – Panią dr hab. inż. Joannę Lemanowicz – profesora uczelni.

Tematyka rozprawy doktorskiej mieści się w zakresie moich zainteresowań naukowych, wyznaczonych, m. in., poprzez wieloletnią współpracę z doradztwem rolniczym.

2. Ocena problematyki badawczej

W recenzowanej rozprawie doktorskiej mgr inż. Aleksander Bomberski podjął problematykę dotyczącą roli doradztwa rolniczego w realizacji założeń Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego. Problematyka ta wpisuje się w działanie o charakterze strategicznym jakim jest zwiększanie innowacyjności i konkurencyjności polskiego rolnictwa. Należy podkreślić, że wspieranie współpracy i innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich jest jednym z działań priorytetowych uwzględnionych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Doradztwu powierzono, w założeniach strategicznych, rolę podmiotu odpowiedzialnego za wspieranie rozwoju innowacji w rolnictwie poprzez współpracę z nauką i praktyką w zakresie wykorzystania wiedzy teoretycznej i praktycznej. Aby zrealizować ten cel we wszystkich Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego oraz w Centrum Doradztwa Rolniczego powołano strukturę o nazwie Sieć na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich. Myślą przewodnią utworzenia i funkcjonowania Sieci było podnoszenie konkurencyjności polskiego rolnictwa poprzez zwiększanie jego innowacyjności. Należy podkreślić, że od chwili wejścia Polski do Unii Europejskiej w polskim rolnictwie miało miejsce szereg zmian. Jednak innowacyjność polskiego rolnictwa była i jest nadal niższa w porównaniu do 15 krajów tzw. Starej Unii Europejskiej. Ponadto występuje duże zróżnicowanie regionalne związane, między innymi, ze strukturą obszarową rolnictwa, jego specjalizacją i specyfiką. Zwiększanie innowacyjności rolnictwa wymaga gruntownej znajomości specyfiki rolnictwa w regionach i grupach gospodarstw oraz harmonijnej współpracy wszystkich podmiotów działających w sektorze rolnym.

Stawiane przed doradztwem wyzwania są ambitne, ale jednocześnie trudne. Wymagają dużego zaangażowania doradców, umiejętności współpracy i wiedzy. Należy zatem etapowo oceniać efekty działalności w tej dziedzinie.

Za celowe i w pełni uzasadnione uważam więc podjęcie oceny skuteczności jednostek doradztwa i Sieci na Rzecz Innowacyjności w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich po

pierwszym etapie realizacji działań i systemów wspierania innowacyjności sektora rolnego. Wskazana i celowa jest również ocena działalności brokerów innowacji i ich roli w kształtowaniu efektów działania „Współpraca”. Problemy te, według mnie, należy oceniać w odniesieniu do poszczególnych regionów, biorąc pod uwagę specyfikę i intensywność rolnictwa. Podjęcie badań dotyczących roli doradztwa rolniczego w realizacji założeń Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego uważam za decyzję niezwykle trafną, także z uwagi na dotychczasowe doświadczenia i osiągnięcia Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie. Obiektywna ocena roli doradztwa we wspieraniu innowacyjności rolnictwa jest także potrzebna do ukierunkowania dalszych działań, doskonalenia współpracy oraz skutecznego przewyższania barier i ograniczeń, zarówno występujących obecnie jak i przewidywanych perspektywicznie. Ocena działalności doradztwa w realizacji założeń Sieci, jako problem nowy, nie była dotychczas szerzej badana, a prowadzone analizy często miały charakter wycinkowy i fragmentaryczny.

W mojej ocenie podjęta problematyka jest oryginalna i ważna, zarówno ze względów informacyjno-poznawczych jak i praktycznych. Mieści się ona w szerokim nurcie badań wspierających rozwój rolnictwa. Wybór tematu rozprawy doktorskiej oceniam pozytywnie, dostrzegając istotną rolę wyników przeprowadzonych badań jako podstawy wieloaspektowej oceny roli doradztwa i obiektywizacji niektórych opinii i poglądów, a także jako źródła informacji wzbogacających dorobek nauk rolniczych (dyscypliny rolnictwo i ogrodnictwo).

3. Forma oceny rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska ma objętość 205 stron. Ma ona układ typowy dla znanych mi prac z zakresu badań rolniczych i ekonomiczno-rolniczych, poświęconych problemom doradztwa, transferu wiedzy czy innowacyjności rolnictwa, z uwzględnieniem zróżnicowania regionalnego. Składa się ona ze wstępu i czterech rozdziałów zasadniczych. Poszczególne rozdziały to:

- 1) Przegląd literatury (62 strony)
- 2) Metodyka i organizacja badań (19 stron)
- 3) Wyniki badań (67 stron)
- 4) Podsumowanie i wnioski (6 stron).

Kolejne części pracy to biografia, spisy rysunków i tabel, streszczenia w językach polskim i angielskim oraz załączniki – kwestionariusze wszystkich 5 ankiet.

Bibliografia obejmuje 209 pozycji głównie w języku polskim (prace w języku angielskim stanowią około 11-12%), co jest uzasadnione tematyką pracy. Podano również wykaz 28 pozycji określonych jako „Akty prawne, materiały i dokumenty” oraz wykaz 16 informacji ze źródeł internetowych. W pracy zamieszczono 50 rysunków oraz 17 tabel, prezentujących w sposób czytelny i zrozumiały wyniki badań.

Literatura została trafnie dobrana i poprawnie wykorzystana, chociaż uważam, że kilka pozycji o charakterze podręcznikowym czy encyklopedycznym można było pominąć. Propozycje poszczególnych części rozprawy, z uwagi na tematykę i sposób przeprowadzenia badań oceniam pozytywnie. Dostrzegam jednak możliwość i celowość pewnego skrócenia rozdziału „Przegląd literatury”.

Praca jest napisana starannie, językiem poprawnym i zrozumiałym. Rozważania charakteryzuje logiczność wnioskowania i umiejętność wskazywania związków i zależności przyczynowo-skutkowych. Liczba błędów literowych i usterek stylistycznych, w relacji do objętości pracy, jest niewielka. Niektóre z usterek stylistycznych wskażę w części poświęconej ocenie merytorycznej pracy, traktując je jako wskazówki dla Doktoranta przydatne, jak sądzę, do doskonalenia warsztatu naukowego i umiejętności publikacyjnych.

4. Ocena merytoryczna pracy

Rozprawę rozpoczyna „Wstęp” o objętości 1 strony, w którym Autor trafnie wprowadza do problematyki. W rozdziale 1 „Przegląd literatury” akcentuje w sposób wyraźny potrzebę oceny działalności doradztwa po I etapie wprowadzania unijnych systemów wspierania innowacji. Zwraca też uwagę na znaczenie doradztwa oraz Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich, jako ważnych źródeł transferu wiedzy i innowacji. Słusznie też podkreśla, że proces wprowadzania innowacyjnego postępu w rolnictwie jest operacją złożoną i wielopoziomową. Musi on bowiem uwzględniać specyficzne cechy tego sektora gospodarki, a zwłaszcza biologiczny i przestrzenny charakter produkcji rolniczej, zróżnicowane cykle produkcji, itp. Podzielam pogląd Autora, że ocena możliwości wdrażania i efektów innowacji jest problemem kluczowym, wymagającym interdyscyplinarnej wiedzy.

Kolejny podrozdział „Przeglądu literatury” dotyczy: zadań i organizacji doradztwa rolniczego, jego specyfiki i zmian jakie miały miejsce w okresie od końca lat 50 XX wieku.

Omawiając na podstawie literatury wsparcie doradcze procesów innowacyjnych Doktorant wyraźnie podkreśla, że najlepszym sposobem zwiększania konkurencyjności jest

wprowadzanie innowacji. Pokazuje szeroki zakres problemów, w których rozwiązywaniu potrzebne i celowe są innowacje w produkcji rolniczej (roślinnej i zwierzęcej), a także w przetwórstwie rolno-spożywczym. Wskazuje też perspektywiczne znaczenie procesów innowacyjnych. Przede wszystkim jednak na uwagę zasługuje wskazanie roli Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich. Oceniając tworzenie i rozwój Sieci Autor podkreśla, że ukształtowana struktura „pozwała na wykorzystanie najbardziej pożądanego modelu wdrażania innowacji, czyli wielopodmiotowej współpracy wszystkich zainteresowanych stron z umożliwieniem wymiany wiedzy i doświadczeń między nauką, praktyką i doradztwem”.

Omawiając główne cele i założenia działania „Współpraca” Doktorant wskazuje, że działanie to jest ukierunkowane na tworzenie i funkcjonowanie Grup Operacyjnych na rzecz innowacji w sektorze rolnym.

Uważam, że podrozdział 1.5 Działanie „Współpraca” – główne cele i założenia należy skrócić pomijając szczegółowe omawianie kryteriów oceny składanych i ocenianych w punktach wniosków. Kwestie te są ujęte w odpowiednich rozporządzeniach, cytowanych w pracy.

Za bardzo istotne uważam podkreślenie roli i pozycji brokera innowacji jako nowej kategorii doradcy rolniczego. Za ciekawe uważam informacje przedstawiające działalność brokerów innowacji i wymagania przed tą grupą doradców stawiane.

Generalnie uważam, że rozdział 1 „Przegląd literatury” jest bogaty pod względem zakresu informacji i w sposób właściwy wprowadza do przeprowadzonych badań. Autor nie ustrzegł się w tym rozdziale drobnych usterek np. na str. 44 u góry jest zapis (Lamperska 2016), a w bibliografii poz. 103 jest Lamparska. Znalazłem też odwołania do pozycji literatury, których nie ma w wykazie. Zapewne Doktorant cytował za innymi autorami, ale to należy odpowiednio zapisywać.

W rozdziale 2 „Metodyka i organizacja badań” przedstawiono uzasadnienie wyboru tematu i zakres badań. Część zapisów na stronie 69 jest powtórzeniem stwierdzeń zamieszczonych w podrozdziale 1.1 pt. „Wprowadzenie do problemu badawczego”. Moje zastrzeżenia budzi natomiast zapis celu pracy, a właściwie różnorodność zapisów. Na stronie 69 jest zapis „Celem pracy było zbadanie wpływu specjalistów brokerów z Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego oraz Centrum Doradztwa Rolniczego na upowszechnianie i promowanie innowacji w rolnictwie”. W streszczeniu na stronie 185 jest zapis „Celem pracy

było określenie roli doradztwa rolniczego we wdrażaniu innowacji poprzez Sieć na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego". Przypuszczam, że 6 celów cząstkowych wynika z tego drugiego zapisu, który nawiązuje również do tytułu pracy. Ten zapis znajduje też odzwierciedlenie w hipotezach badawczych; głównej i cząstkowych. Jeszcze inny zapis jest na stronie 70 „Celem badań była analiza wpływu usług publicznego doradztwa rolniczego na wprowadzanie innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, poprzez wykorzystanie nowych narzędzi doradztwa jakimi są: Sieć Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (SIR), brokerzy innowacji oraz tworzone Grupy Operacyjne w ramach Europejskiego Partnerstwa na Rzecz Innowacji w Rolnictwie (EIP-AGRI)". Według mnie ten ostatni zapis to raczej **zakres badań**, co z resztą znajduje potem odzwierciedlenie w dalszych częściach pracy.

Badania oparto na bogatym, dobranym w sposób przemyślany materiale źródłowym. Opracowano 5 różnych kwestionariuszy ankiet, które wypełniły następujące grupy respondentów: 450 rolników z województwa kujawsko-pomorskiego, 23 przedsiębiorców także z tego województwa oraz 23 naukowców, 36 doradców i 23 rolników zaangażowanych w działalność Grup Operacyjnych. Badania przeprowadzono w II i III kwartale 2019 roku. Uważam, że dobór populacji respondentów uwzględniał specyfikę działania SIR „Współpraca”, a jednocześnie zapewniał możliwość wieloaspektowej oceny. Istotnymi źródłami informacji były „obserwacje współuczestniczące” oraz rozmowy kierowane podczas wykonywania badań oraz pracy brokerskiej i doradczej. Kwestionariusze ankiet, zawierające zarówno pytania zamknięte jak półotwarte oceniam pozytywnie. Widzę możliwość ich wykorzystania do podobnych badań w innych regionach Polski. Pozytywnie oceniam również zakres i sposoby przeprowadzenia analizy statystyczno-matematycznej. Niewątpliwym walorem pracy jest charakterystyka badanej zbiorowości, uwzględniająca szereg cech mających lub mogących mieć wpływ na podejmowanie decyzji o wprowadzeniu innowacji. Do cech tych należą: wykształcenie, wielkość gospodarstwa, wiek rolnika (przedsiębiorcy), płeć.

Według badań prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych (IUNG-PIB, Uniwersytet Rzeszowski, IERiGŻ-PIB) województwo kujawsko-pomorskie, obok wielkopolskiego, charakteryzuje się relatywnie wysoką intensywnością organizacji i produkcji, wysokim poziomem towarowości, znaczącym udziałem w krajowej produkcji różnych produktów rolniczych, a także wysokim poziomem kultury rolnej, ale jednocześnie także dużym

zróżnicowaniem wewnętrznym według podregionów (subregionów). W związku z tym rodzą się 3 pytania:

- 1) Czy poziom i specyfika rolnictwa województwa kujawsko-pomorskiego nie są wyznacznikami wysoce pozytywnej, zdecydowanie korzystniejszej niż w innych regionach, oceny roli doradztwa w realizacji założeń SIR?
- 2) Jakie uwarunkowania (cechy) rozwoju rolnictwa są charakterystyczne dla trzech podregionów tj. bydgoskiego, toruńskiego i włocławskiego?
- 3) Jak tłumaczyć małe zróżnicowanie zainteresowania innowacyjnością wg podregionów?

Uważam, że problemy uwzględnione w powyższych pytaniach należało, przynajmniej syntetycznie, przedstawić w pracy charakteryzując region, którego dotyczyły badania. Zapewne jest to jednak kwestia dyskusyjna, gdyż informacje takie są publikowane, w różnych wydawnictwach.

Ogólnie dobór materiału do badań oraz sposób ich przeprowadzenia (metodykę) oceniam pozytywnie. Dostrzegam możliwość wykorzystania zastosowanej metodyki jako wzoru i pomocy do prowadzenia badań nad innowacyjnością rolnictwa w różnych regionach Polski. Warto też podkreślić, że „Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa w Minikowie wziął udział w pilotażowym naborze działania 16 „Współpraca”, wyznaczając ścieżkę innym ODR”. Jest to według mnie, także jedną z przesłanek wyboru tematyki badań, przedstawionych w rozprawie.

W rozdziale 3 „Wyniki badań” Doktorant w sposób przejrzysty przedstawił wyniki przeprowadzonych badań. Wskazał zróżnicowanie zainteresowanie innowacjami w rolnictwie według poszczególnych grup respondentów, z uwzględnieniem wpływu różnych cech i kryteriów. W przypadku rolników były to: poziom wykształcenia, wiek, wielkość gospodarstwa. Z przeprowadzonych badań wynika, że zdecydowana większość badanych rolników, jak również naukowców i przedsiębiorców interesuje się innowacjami w rolnictwie. Działanie „Współpraca” było pozytywnie oceniane, ale zaznaczyły się wyraźne różnice w odpowiedziach na poszczególne pytania, wynikające z pozycji respondentów lub ich roli w działaniach innowacyjnych czy udziału w Grupach Operacyjnych. Najczęściej wskazywanym powodem dla którego rolnicy byli zainteresowani współpracą i przystępowali do Grup Operacyjnych była możliwość uzyskania dotacji z funduszy unijnych oraz chęć rozwoju i zwiększenia dochodów własnego gospodarstw. Natomiast naukowcy i przedsiębiorcy widzieli przystąpienie do Grup Operacyjnych jako „szansę na rozwiązanie obecnych problemów

w praktyce rolniczej, głównie ze względu na wielopodmiotowość tworzonych inicjatyw". Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły główną hipotezę badawczą i hipotezy szczegółowe. Przede wszystkim należy podkreślić, że przeprowadzone badania wykazały, że brokerzy i specjaliści z ODR „byli w przeważającej części wysoko ocenianym źródłem informacji i wsparcia dotyczącego innowacji w rolnictwie. I tu nasuwa się sugestia, aby podobne badania prowadzić okresowo wśród rolników i przedsiębiorców w innych regionach kraju. Mam świadomość, że nie są to przedsięwzięcia łatwe ani tanie. Są one jednak przydatne do oceny skuteczności pracy doradczej i wskazywania niezbędnych działań wspierających, w ujęciu perspektywicznym. Badania przeprowadzone przez Doktoranta na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w pełni potwierdzają słuszność stwierdzeń zamieszczonych na stronie 159. „Uzyskane wyniki badań potwierdziły, że mieszkańcy obszarów wiejskich interesują się innowacjami oraz ekonomicznymi i społecznymi skutkami ich wdrażania, jak również metodami ich współpracy i przesłankami decyzji o wdrażaniu ich do praktyki”. Sieć na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich w kontekście Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 powinna być rozwijana w oparciu o jednostki doradztwa rolniczego”.

Podzielam te poglądy Doktoranta, uważam jednak, że do uogólnień należy podchodzić z dużą ostrożnością, pamiętając, że badania były przeprowadzone w regionie o relatywnie wysokim poziomie rolnictwa a ich wyniki w pewnym tylko stopniu odzwierciedlają sytuację w innych regionach na przykład w Polsce południowo-wschodniej czy południowej.

Reasumując uważam, że rozdział „Wyniki badań” świadczy o dobrym przygotowaniu Doktoranta do prowadzenia badań i interpretacji ich wyników, ale dostarcza też wielu ciekawych informacji umożliwiających ocenę SIR i prowadzonych w jej ramach działań, a także skłania do dyskusji, co uważam za bardzo ważny walor pracy.

Rozprawę kończy rozdział 4 „Podsumowanie i wnioski”. Rozdział ten stanowi dobrą reasumpcję przeprowadzonych badań i informacji z literatury. Sformułowane wnioski, w liczbie 14, w sposób syntetyczny, uogólniają wszystkie ważniejsze aspekty badań, wynikające z celów i hipotez. Uważam tylko, że we wnioskach należało wyraźniej akcentować, że są one formułowane na podstawie badań prowadzonych w województwie kujawsko-pomorskim, na terenie którego działa większość respondentów (rolnicy, przedsiębiorcy, część doradców i naukowców).

Praca jest cenną ekspertyzą wzbogacającą zasoby wiedzy o innowacjach w rolnictwie. Ma znaczenie poznawcze i metodyczne. Wyniki omówionych w niej badań powinny być wykorzystywane do doskonalenia i wzbogacania działalności doradczej.

5. Pozostałe uwagi o charakterze redakcyjnym

Z pozycji i obowiązku recenzenta pragnę zwrócić uwagę na kilka usterek:

1) Błędy literowe w zapisie nazwisk autorów np. :

str. 42 „Sadowki” powinno być „Sadowski”

str. 44 „Lamperska” powinno być „Lamparska”

str. 86 jest „według Kuś i Krasowicza (2001)” powinno być „według Kusia i Krasowicza (2001)”

W wykazie literatury nie znalazłem kilku pozycji, które są wymienione w tekście np. Zastempowski (2017) s.20; Moverly i Rosenberg (2003) s.30; Okuniewski (1990) s.16.

Są też różnice w zapisie nazwisk autorów w tekście i bibliografii np. Józwiak i Józwiak; Michałkowski i Michałowski.

2) Usterki stylistyczne lub językowe:

str. 64 (w połowie strony) zamiast „brokerze” powinno być „brokerach”

str. 108 zamiast „niewielki wzrost udziału respondentów” powinno być „większy udział respondentów”

3) str. 8 jest „Skrzypek dokonał podziału cech rolnika ...” lepiej byłoby „wskazał cechy rolnika...”

4) str. 29 (8 wiersz) wykreślić słowo „prowadzony” występujące dwukrotnie

5) str. 159 Należy przeredagować zdanie „Przedstawianie w sposób jasny i przystępny nowej wiedzy i rozwiązań, jest kluczowym zagadnieniem, za której skuteczność wprowadzania odpowiadają jednostki naukowe oraz doradztwo”.

Przedstawione uwagi wskazują na potrzebę wnikliwej, bardzo dokładnej analizy tekstu i nie umniejszają wysokiej oceny pracy.

6. Podsumowanie i wniosek końcowy

Ze względu na wybór tematu, jego oryginalność i znaczenie, sposób przeprowadzenia badań i opracowania ich wyników, poprawność formalną i merytoryczną recenzowaną rozprawę oceniam pozytywnie. Na podstawie dobrze zaplanowanych, przemyślanych,

reprezentatywnych badań Doktorant wykazał, na podstawie województwa kujawsko-pomorskiego, pozytywną rolę doradztwa rolniczego w realizacji założeń Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie, uwzględniając takie aspekty jak: rola i działalność brokerów oraz funkcjonowanie Grup Operacyjnych. Są to problemy bardzo ważne i aktualne, rzadko podejmowane w opracowaniach naukowych.

Uzyskane wyniki mają znaczenie poznawcze i praktyczne, gdyż wskazują kierunki doskonalenia działalności doradczej, wspierającej innowacyjność i konkurencyjność rolnictwa. Praca ma również znaczenie metodyczne, gdyż zastosowana metodyka może być stosowana w badaniach prowadzonych w różnych regionach Polski. Uzyskane wyniki badań mogą być też przydatne, jako jedno ze źródeł informacji, do ogólnej oceny funkcjonowania doradztwa w Polsce.

Stwierdzam, że przedłożona do recenzji praca pt. „Rola doradztwa rolniczego w realizacji założeń Sieci na Rzecz Innowacji w Rolnictwie na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego”, przygotowana przez mgr inż. Aleksandra Bomberskiego pod kierunkiem prof. dr hab. inż. Sławomira Zawiszy, jako promotora; z udziałem dr inż. Piotra Prusa – profesora Uczelni, jako promotora pomocniczego, spełnia wszystkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim w świetle Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w dziedzinie sztuki oraz innych aktów prawnych przytoczonych na wstępie recenzji.

Dysertacja spełnia wszystkie wymagania ustawowe, a jednocześnie potwierdza szeroki zakres wiedzy, dobre przygotowanie do prowadzenia badań naukowych oraz umiejętności badawcze i analityczne Pana mgr inż. Aleksandra Bomberskiego.

Stawiam wniosek do Rady Naukowej Dyscypliny rolnictwo i ogrodnictwo o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie Pana mgr inż. Aleksandra Bomberskiego do dalszych etapów postępowania w procedurze o nadanie stopnia doktora nauk rolniczych w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo.

